

"Bu münasebat-ı Nahviye ve Sarfiye olan hikmet-i vâzı' ise; felsefe-i beyan derecesinde olmaz ise de, pek büyük bir kıymeti vardır. Ezcümle: İstikra ile sabit olan ulûm-u nakliyeyi, ulûm-u akliyenin suretlerine çeviriyor." Bu cümleleri açıklar mısınız?

Sarf ve Nahiv ilmi; cümle ve kelime içine bir çok ince ve latif mananın yerleştirilip, muhataba mesaj olarak verilmesini temin eder. Dil biliminin yaptığı şey, insanlar arasında iyi bir iletişim kurulmasını sağlamaktır. En güzel iletişim ise; az sözle çok şey ifade etmektir. Böyle olunca çok ince ve latif manaları, bir cümle veya kelime içinde ne kadar sıkıştırabiliyor isen; o kadar güzel olur. İşte dil biliminin ana felsefesi budur. Bu, belagat dalının bir şubesidir.

Cümle ve kelimeler içinde bir çok mananın yerleştirilip, mesaj olarak verilmesi işlemi -ki sarf nahiv kaideleri bunun içindir- etraflı ve genişçe belagatsiz bir tarz ile izah etmeye yetişemese de kıymeti çok yüksektir. Zira yükte hafif, değerinde kıymetli olan eşya, her zaman için uzun mesafelerde önemlidir.

Mesela; Allah ve Resulü (asv) hitaplarında; yükte hafif kıymette yüksek ifade tarzlarını benimsemişlerdir, zira mesafe kıyamete kadar geçecek süredir. Şayet yükte ağır kıymette hafif ifadeler kullansa idiler, uzun mesafede telef olma ihtimali yüksek olacaktı. Bazen bir cümlelik ayette bir kitap kıymeti vardır, ama yükü hafiftir. En basit zihinli bir adam bile bu yükü taşıyabilir. İşte **sarf** ve **nahiv**in kıymet ve değeri buradan ileri geliyor.

İstikra ile sabit olandan maksat; herkesin bildiği nakli şeyleri, ehli eline aldığı zaman, o şey birden akli ilimlere dönüşür. Bir damla hadisi yüz kişi nakleder, yani yaygın bir şekilde taşır ama; ehline ulaştığı zaman o hadis akli açıdan okyanusa dönüşür. Hadis imamlarının müçtehitler karşısındaki vaziyeti buna güzel bir örnektir. Bir hadis imamı, nakli açıdan bir hadisi istikra ile yani; kat'i bir suretle nakleder ama; neyi naklettiğini mana bakımından bir müçtehit kadar bilemez.